

42. savjetovanje Hrvatskog arhivističkog društva

Bjelovar, 2.–4. listopada 2007.

Od 2. do 4. listopada u Bjelovaru je održano 42. savjetovanje Hrvatskog arhivističkog društva na temu *Arhivska služba i gospodarski arhivi*. Savjetovanje su organizirali Hrvatsko arhivističko društvo i Državni arhiv u Bjelovaru.

Nazočnima su se pozdravnim govorima obratili predsjednica HAD-a Deana Kovačec, ravnatelj Državnog arhiva u Bjelovaru Željko Pleskalt, predstavnik Ministarstva kulture Branko Kaleb te predstavnici grada Bjelovara i Bjelovarsko-bilogorske županije.

Prvu plenarnu sjednicu otvorio je Željko Pleskalt s temom »Gospodarsko gradivo – stanje i perspektive«. U svojem je izlaganju naglasio da je arhivsko gradivo iz oblasti gospodarstva do 1945., poglavito gradivo industrijskih poduzeća, što zbog nebrige stvaratelja i imatelja, što zbog ratnih i poslijeratnih prilika, slabo sačuvano. Povijest prijeti ponavljanjem: u uvjetima promjene društveno-ekonomskog i političkog sustava, poslijeratnih prilika i brojnih stečajeva i likvidacija, arhivsko je gradivo gospodarskih subjekata dovedeno u opasnost. Arhivi takvo gradivo nisu uvijek u mogućnosti, zbog objektivnih poteškoća, preuzeti i zaštititi. Pleskalt smatra da treba preciznije odrediti pitanje privatnog arhivskog gradiva trajne vrijednosti (a takvoga je najviše kod stvaratelja i imatelja u oblasti gospodarstva). Posebnu brigu treba obratiti na kriterije vrednovanja gospodarskog gradiva i kategorizaciju gospodarskih stvaratelja na području Republike Hrvatske.

Nadzor, zaštita i preuzimanje privatnog gradiva u cjelini, pa tako i gospodarskog, moraju se temeljiti na suradnji s imateljima, odnosno vlasnicima. Razvijanje svijesti o značaju arhivskoga gradiva kao nacionalne kulturne baštine te značaja za stvaranje tradicije pojedinih tvrtki po uzoru na zapadnu tradiciju, unaprijedit će odnose arhivskih ustanova i vlasnika gradiva. Jedno od pitanja kojemu treba posvetiti pažnju je i obrazovanje djelatnika u pismohranama, pri čemu valja voditi računa o specifičnosti stvaratelja i imatelja gospodarskoga gradiva.

Deana Kovačec predstavila nam je nekoliko gospodarskih i korporacijskih arhiva iz Austrije, Njemačke, Velike Britanije i Sjedinjenih Američkih Država. Valja naglasiti da Kovačec razlikuje korporacijske arhive, čiji gospodarski subjekti još djeluju i postoje, od gospodarskih arhiva, kao povijesnih arhiva gospodarskih subjekata koji više nisu aktivni. U svojoj podjeli ide još detaljnije pa tako gospodarske arhive dijeli, s obzirom na osnivače, na državne gospodarske arhive i privatne gospodarske arhive a s obzirom na organizacijsku strukturu, na samostalne gospodarske arhive (samostalne ustanove) i cjeline gospodarskoga gradiva unutar arhivske institucije.

Kao primjer državnog korporacijskog arhiva u Austriji, autorica je izdvojila Povijesni arhiv bankarstva pri Austrijskoj nacionalnoj banci.

Od gospodarskih arhiva u Njemačkoj, Kovačec je spomenula Bavarski gospodarski arhiv i Rajnsko-Vestfalski gospodarski arhiv, a od korporacijskih arhiva (kojih je u Njemačkoj, kako autorica naglašava, izuzetno mnogo) spomenut je Arhiv

koncerna BMW, Arhiv koncerna Bayern, Zaklada Carl Zeiss, Siemensov arhiv te Arhiv poduzeća Krupp (kao primjer najstarijeg korporacijskog arhiva u Njemačkoj).

Od britanskih korporacijskih arhiva spomenut je Arhiv kompanije Britanske telekomunikacije, Arhiv Zavoda za inženjerstvo i tehnologiju, Arhiv kompanije Mercer te Arhiv grupe HSBC (Hongkong and Shanghai Banking Corporation Limited), kao najznačajniji i najposjećeniji bankarski arhiv u svijetu.

Najjači gospodarski arhiv u Sjedinjenim Američkim Državama jest Hagleyev muzej i knjižnica, čiji arhivski dio ima 10 tisuća dužnih metara i preko tisuću fondova (važno je spomenuti da američka tradicija ne razlikuje jasno arhive i knjižnice, bar kada je u pitanju zaštita kulturnog dobra i često ćemo arhivsko gradivo naći pohranjeno u knjižnicama ili muzejima). Od korporacijskih arhiva autorica nam predstavlja Arhiv IBM-a i Arhiv kompanije Ford.

Na kraju, Kovačec zaključuje da postoji razlika između europske i američke tradicije u očuvanju gospodarskog gradiva. Dok se u europskoj tradiciji država ipak trudi imati nekog udjela u očuvanju gospodarskoga gradiva, američka tradicija sve prepušta poduzetništvu i građanskoj svijesti o tradiciji i povijesti. Osim toga, razvidna je i jedna tendencija: u današnjem globaliziranom društvu visoke tehnologije, relevantnu dokumentaciju za gospodarstvenu, ali i drugu povijest sve više stvaraju privatne multinacionalne kompanije, a manje upravna tijela.

Posebno je važno spomenuti izlaganje Erica Ketelaara, profesora arhivistike sa Sveučilišta u Amsterdamu, koji je, u sklopu MATRA projekta, detaljno analizirajući Zakon o arhivskom gradivu i arhivima iz 1997., dao svoje viđenje i ocjenu arhivskog zakonodavstva u Hrvatskoj.

Paralelne sjednice obuhvatile su sljedeće teme: »Zaštitu gradiva gospodarstva u novim uvjetima«, »Vrednovanje, obradu i opis arhivskog gradiva« i »Audio-vizualno gradivo gospodarstva«.

Zaštita gradiva gospodarstva u novim uvjetima

Marinko Vuković (Državni arhiv u Zagrebu) u svojem je izlaganju skrenuo pažnju na problem vrednovanja i kategorizacije stvaratelja iz gospodarskih područja. Vuković smatra da se do sada, u arhivističkoj literaturi, poklanjalo premalo pažnje takvim stvarateljima i značenju njihovoga gradiva. Vuković razlikuje vrednovanje na makro razini (ustanovljavanje, prema općepoznatim arhivskim kriterijima, koliki je značaj pojedinog gospodarskog subjekta na razini države, regije i lokalne zajednice) i vrednovanje na mikro razini (vrednovanje pojedinih dokumentacijskih skupina nastalih radom gospodarskog subjekta). Zakonom o arhivu i arhivskom gradivu gotovo svi gospodarski subjekti pripadaju u kategoriju privatnih stvaratelja gradiva pa tako državni arhivi nad njima imaju ograničenu moć represivnih mjera zaštite.

Ante Galić (zamjenik predsjednice Trgovačkog suda u Zagrebu te voditelj Stečajnog odjela) govorio je o zaštiti arhivskoga gradiva nad kojima je proveden stečajni postupak. Ovo zanimljivo izlaganje ukazalo je na problematiku gradiva koje ostaje iza postupka stečaja, kao i na zakonske praznine u svezi ove problematike. Galić je spomenuo i Zakon o arhivu i arhivskom gradivu; po njegovom mišljenju

određene odredbe ovog Zakona nomotehnički su loše formulirane i zapravo arhivima idu na štetu.

Zoran Stanković (Državni arhiv u Rijeci) dao nam je opširan prikaz konkretne situacije stečaja tri respektabilna trgovačka društva s područja nadležnosti Državnog arhiva u Rijeci. Autor je ukazao na probleme na koje je Arhiv naišao prilikom preuzimanja takvoga gradiva te opisao metodologiju kojom su problemi riješeni. Sukladno zakonu, smatra Stanković, državni arhivi mogu i moraju odgovoriti trenutku kada su u pitanju kategorizirani stvaratelji iz gospodarstva, a koji su otvaranjem stečaja došli u poziciju da teško mogu odgovoriti svojim obvezama glede zaštite arhivskog gradiva u svojem posjedu. Praksa Državnog arhiva u Rijeci bila je da kompletnu proceduru zaštite i preuzimanja provodi isključivo kod najvrijednijih stvaratelja i imatelja.

Rosana Mikulić (Gradski muzej Karlovac) u svojem je izlaganju »Gradivo stvaratelja iz područja gospodarstva: Izgubljeno u pretvorbi« ukazala na sljedeći problem: dijelovi arhivskoga gradiva gospodarskih subjekata nezamjenjiv su izvor informacija za sagledavanje ukupnog života i rada jedne društvene zajednice, jer se te informacije ne mogu pronaći u gradivu drugih stvaratelja. Činjenica da je u nas 1945.-1990. postojao model »društvenog vlasništva nad sredstvima za proizvodnju«, dodaje ovoj vrsti gradiva na značenju. Nažalost, broj gospodarskih arhiva u našim arhivima je zanemariv, a postojeća nespretna legislativa te privatizacija i pretvorba, doveli su do znatnog uništenja gradiva gospodarskih subjekata.

Mr. sc. Izet Šabotić, gost iz Bosne i Hercegovine, govorio je o bosanskohercegovačkom iskustvu u zaštiti privatiziranih registratura. Šabotić je iznio niz statističkih podataka o nekada postojećem broju stvaratelja i o dužnim metrima njihovoga gradiva prije privatizacije, te ih usporedio sa stanjem nakon stečajeva i postprivatizacijskog procesa. Važno je spomenuti pravno rješenje arhivske službe tuzlanskog kantona: na inicijativu arhivista, u njihov stečajni zakon, uspjela je ući odredba o obvezom izdvajanju sredstava za zbrinjavanje gradiva koje ostaje nakon stečaja.

Vrednovanje, opis i obrada arhivskog gradiva

Tatjana Ružić (Državni arhiv u Bjelovaru) u svojem je izlaganju usporedila nekoliko gospodarskih fondova različitih djelatnosti: iz poljoprivrede (»Ratarstvo« Garešnica), tiskarstva (»Prosvjeta« Bjelovar), industrije građevinskog materijala (»Bjelovarske ciglane« Bjelovar) te drvne industrije (»Česma« Bjelovar). Autorica navodi da najveći prioritet prilikom preuzimanja gradiva u arhiv imaju poduzeća u stečaju, a zatim ona koje su »preživjela« pretvorbu. Kod gospodarskih subjekata kod kojih je okončan stečajni postupak, gradivo se preuzima u cjelini a kod onih kod kojih stečaj još traje, preuzima se gradivo do pretvorbe. S obzirom na sadržaj gradiva, valja razlikovati cjeline koje se trebaju predati arhivima a koje imatelj, odnosno stvaratelj treba zadržati. Kod obrade i opisa gradiva gospodarskih subjekata, serije se formiraju na osnovi organizacijske strukture, odnosno sektora poduzeća. Tu postoji i jedna dvojba na koju je autorica ukazala: jesu li OOUR-i samostalni fondovi ili podfondovi?

Mr. sc. Dražen Kušen, Ljerka Šimunić i Željko Vrban (Državni arhiv u Osijeku) prezentirali su Arhiv Belja u Kneževu. Tijekom svojeg tristogodišnjeg postojanja, Belje je doživjelo i preživjelo promjene privatnog u državno vlasništvo, promjenu državnog u društveno vlasništvo, a onda ponovo promjenu društvenog u državno i državnog u privatno vlasništvo, krajem 20. i početkom 21. stoljeća. Dio gradiva danas se čuva u Državnom arhivu u Osijeku a dio u Arhivu Belja u Kneževu, koje danas praktično djeluje kao velika središnja samostalna pismohrana, koja uz stručnu pomoć Državnog arhiva u Osijeku skrbi o svom gradivu.

Matko Rako (Državni arhiv u Zagrebu) predstavio je fondove gospodarstva koji se čuvaju u Državnom arhivu u Zagrebu. Promjena društveno-političkog uređenja u 1990-ima dovela je i do promjena u gospodarstvu. Mnogi gospodarski subjekti prestali su postojati. U novonastaloj situaciji Državni arhiv u Zagrebu bio je prisiljen preuzeti velike količine gradiva, u različitom stanju sredenosti. Rako dijeli gradivo gospodarskih subjekata na vrijedno i ono manje vrijedno. Vrijedno gradivo predstavljaju oni fondovi koji su od izuzetnog značaja za Zagreb i šire i čiji su stvaratelji svojim djelovanjem bitno pridonijeli razvoju pojedine grane gospodarstva i ostvarili značajan utjecaj na okolinu. Manje vrijedno gradivo nastalo je radom ne tako važnih stvaratelja, ali se ipak čuva u Arhivu jer ilustrira postojanje određenih društveno potrebnih djelatnosti. Državni arhiv u Zagrebu 2006. započeo je rad na izradi Vodiča u računalnoj aplikaciji »Fizz«. Ukupno je upisano 448 fondova gospodarstva.

Branka Molnar (Državni arhiv u Zagrebu) kroz svoje izlaganje je pokušala odgovoriti na pitanje: Što činiti s gospodarskim gradivom kad se ono nađe izvan svog »prirodnog okruženja«, točnije, unutar obiteljskih i osobnih fondova i zbirki? Molnar smatra da takvo gradivo u svakom slučaju treba prepoznati, staviti u kontekst, opisati i valorizirati. Molnar je izlaganje dopunila i konkretnim primjerima nekolicine obiteljskih i osobnih fondova a među čijim gradivom je zatekla gospodarsko gradivo.

Siniša Lajnert (Hrvatski državni arhiv) u svojem je izlaganju »Vrednovanje i zaštita gradiva Hrvatskih željeznica«, govorio o utjecaju procesa restrukturiranja HŽ-a na kategorizaciju, o mikrovrednovanju, te o problemima na koje je nailazio kod izlučivanja i sređivanja gradiva HŽ-a. Na kraju izlaganja dotakao se i teme izdavaštva HŽ-a te djelovanja Hrvatskog željezničkog muzeja. Lajnert smatra da, iako je do sada mnogo učinjeno na obradi i zaštiti gradiva HŽ-a, još uvijek predstoji zadatak ostvarenja kontrole nad cjelokupnim gradivom HŽ-a, te njegova digitalizacija i umrežavanje. Autor se nada da će, jednom kad završi turbulentni proces restrukturiranja HŽ-a, doći i do osnivanja Arhiva željeznica.

Sonja Prša (Hrvatske željeznice) ukazala je na osnovne dodirne točke između Arhiva i sustava upravljanja kvalitetom prema normi ISO 9001:2000.

Grgo Miočić (Ericsson Nikola Tesla) govorio je o primjeni FileNetovih rješenja u postavljanju temelja budućeg digitalnog arhiva u kompaniji Ericsson Nikola Tesla. FileNet je integrirani informacijsko komunikacijski sustav za upravljanje korporativnim sadržajem i poslovnim procesima u kompaniji. Taj sustav predstavlja tzv. »one stop shop« rješenje koje se integrira u postojeće informacijske sustave u

kompanijama kako bi se povećala njihova troškovna učinkovitost, a digitalni arhivi tek su dio takvoga sveobuhvatnog sustava.

Primjena naprednih tehnologija sigurno će omogućiti veću dostupnost arhivskoga gradiva te visok stupanj automatizacije procesa što će, u konačnici, osigurati manji broj pogrešaka, veću sigurnost i bolju organizaciju arhiva.

Davor Bašić (Hrvatske ceste d.o.o.) u svojem je izlaganju »Arhiv i records management Hrvatskih cesta d.o.o.« predstavio modernizaciju arhivskog poslovanja u Hrvatskim cestama, koja je sustavno provedena od 2004. do 2007. Snimkom stanja utvrđeno je da u Direkciji Zagreb i ispostavama širom Republike Hrvatske postoji oko 5.500 dužnih metara gradiva. 2006. godine u suradnji s tvrtkom Matris, započelo se s uređivanjem arhivskog prostora i digitalizacijom projektne dokumentacije. Instalirana je aplikacija za vođenje digitalnog arhiva – »Documedia«. Autor nam je objasnio način funkcioniranja sustava na primjeru arhiviranja projektne dokumentacije: pri ulasku projektne se dokumentacija evidentira u urudžbeni zapisnik, a zatim se prosljeđuje u ciljani sektor. Jedan primjerak projektne dokumentacije prosljeđuje se u arhiv. Taj se primjerak digitalizira, a nakon digitalizacije dokument se, vakumiran u plastičnoj vrećici i obilježen, pohranjuje u spremište. Od trenutka evidentiranja i pohrane u bazu podataka, dokument se smatra arhiviranim, a slika dokumenta postaje dostupna ovlaštenim osobama. Izvorni se dokumenti čuvaju u skladu s rokovima čuvanja, a izlučuju uz suglasnost HDA. Na kraju, autor zaključuje da arhiviranje postaje sastavni dio kolanja dokumenata već na samom početku (prijem, obrada, operativno odlaganje i arhiviranje postaju jedinstven proces).

Informacijski sustav tehničke dokumentacije INA-e d.d. predstavili su nam Fila Bekavac-Lokmer, mr. Ivanka Mihalić i Josip Mance. U njihovom izlaganju prikazan je hibridni analogno-digitalni sustav tehničke dokumentacije, koji s jedne strane valorizira mikrofilm kao medij za trajno čuvanje dokumenata, a s druge strane digitalne tehnologije za brzo pretraživanje informacija i prijenos svakog dokumenta kroz računalne mreže. Sustav je postavljen na »Meridio« platformi te je osim izrade odgovarajućega softvera izrađen i šifratski sustav za indeksiranje svakoga dokumenta. Ovim projektom uspostavljen je jedinstven sustav obrade tehničke dokumentacije u INA-i, postignuta je veća sigurnost i dostupnost dokumenata, povećana je ušteda i učinkovitost u poslovanju a sve je to rezultiralo većim zadovoljstvom korisnika tehničke dokumentacije.

Audio-vizualno gradivo gospodarstva

Mirjana Gulić (Državni arhiv u Zagrebu) nam je prezentirala memorandume – poslovne dopise s tipiziranim ukrasno-promidžbenim zaglavljem. Memorandumima svojim vizualnim izražajem namjerno potiču na pamćenje, spominjanje (lat. *memorandus* - spomena vrijedan) a ujedno imaju obavijesnu i reklamnu funkciju. Autorica je, priređujući gradivo za izložbu Državnog arhiva u Zagrebu »Memorandumima između dva rata«, uočila neke standarde u nastanku memoranduma. Tako je uočila da su gospodarski subjekti često birali figurativne, simbolične i alegorične motive a oblik i veličina slova, kao i kolorit, bili su pomno i ciljano birani. Industrijalizacija i usavršavanje tehnologija potkraj 19. stoljeća za posljedicu su imali širenje tržišta i

jačanje konkurencije. Stoga se memorandumi, koje možemo smatrati pretečom modernog marketinga, sve češće upotrebljavaju. Razvoj tiskarskih i grafičkih tehnika još je pridonio vizualnom bogatstvu memoranduma. Važno je napomenuti da su svi domaći memorandumi tiskani u domaćim tiskarama a izvedbom nisu zaostajali za onovremenim europskim tokovima. Zaključujući svoju prezentaciju, autorica je navela da se memorandumi mogu analizirati s različitih aspekata: gospodarskog, grafičko-dizajnerskog, promidžbenog i arhivističkog. Bez obzira na aspekt promatranja, memorandumi su ilustracija gospodarskih i kulturno-društvenih prilika vremena iz kojeg potječu.

Amir Obhodaš i Hrvoje Gržina (Hrvatski državni arhiv) predstavili su nam Fond fotografija Agencije za fotodokumentaciju, s posebnim osvrtom na gospodarsku tematiku unutar fonda. Agencija za fotodokumentaciju osnovana je 1939. odlukom Banske vlade a kontinuirano je, pod različitim nazivima, djelovala do 1990., kada prestaje s radom, nakon čega je cjelokupni fotografski fond i prateću dokumentaciju preuzeo Hrvatski državni arhiv. Fond fotografija Agencije sastoji se od približno 500.000 negatifa, većinom formata 6x6, 6x7 i 6x9 cm, koji su nastali radom nekih od najznačajnijih hrvatskih fotografa 20. stoljeća, poput Milana Pavića, Mladena Grčevića, Ivana Medara i drugih. Agencija se bavila snimanjem značajnih političkih, kulturnih i privrednih događaja, te javnih i kulturnih djelatnika. Fond je preuzet u sredeanom stanju, zajedno s knjigama snimanja, kartotekom i kontakt kopijama koji se i danas koriste kao obavijesna pomagala. Kartoteka je pretraživa prema predmetnim i geografskim odrednicama, kontakt kopije nalaze se unutar albuma i na tabloima, a u knjigama snimanja nalaze se opisi reportaža. Neke od gospodarskih tema unutar fonda su: brodogradnja, industrija, obrt, proizvodi, ratarstvo, ribarstvo, trgovine i razne prodavaonice, turizam, zadruga i Zagrebački velešajam.

Miljenko Smokvina u svojem je izlaganju predstavio Udrugu Pro torpedo Rijeka i njezin rad na očuvanju industrijske baštine. Smokvina naglašava da svijest o važnosti industrijske baštine u svjetskim relacijama dobiva sve istaknutije mjesto. Dobrim dijelom razlog je tomu i činjenica da industrijska civilizacija, kakvu smo donedavno poznavali, polako, ali pouzdano nestaje. Usporedno s plaćanjem te cijene tehnološke revolucije, jača svijest da značajne građevine, strojeve i dokumentaciju o nečemu što se jučer smatralo tehnološkim vrhuncem, danas trebamo prihvatiti kao dragocjena svjedočanstva prošlosti. Rijeka u tom smislu predstavlja dobar primjer: grad s bogatom industrijskom tradicijom ima svesrdnu podršku svojih građana.

Carmen Lhotka i Mato Kukuljica (Hrvatski državni arhiv) sjednicu o audio-vizualnom gradivu gospodarstva dopunili su svojim izlaganjem pod naslovom »Namjenski filmovi kao jedna od ključnih odrednica hrvatske kinematografije«. Autori naglašavaju da je pojam »namjenski film« sveobuhvatan pojam; on se odnosi na filmove koji su rađeni s unaprijed osmišljenom namjenom, bilo da je njihova namjena obrazovna, propagandna ili reklamna. Vrijedno je spomenuti dokumentarne filmove Škole narodnog zdravlja »Andrija Štampar«, čiji se film iz 1933. »Jedan dan u Turopoljskoj zadrugi« smatra antologijskim. Osim navedenog, često su snimani filmovi koji prikazuju gradnje velikog opsega i značaja (gradnja autocesta, brodova)

ili oni koji prikazuju rad velikih poduzeća. Od 1950-ih do kraja 1980-ih u realizaciji namjenskih filmova sudjeluju najvažniji filmski proizvođači (Jadran film, Zagreb film te privatne filmske radne zajednice) i najjemenentniji filmski redatelji i snimatelji (Rudolf Sremec, Bogdan Žižić, Krsto Papić, Frano Vodopivec i Antun Vrdoljak). Problem kod namjenskih filmova jest taj da se filmovi najvećim dijelom nalaze kod producenata, koji imaju proizvodna prava, dok vlasnička prava drže naručitelji tih filmova. Dakle, za te filmove, ukoliko njihov nastanak nije financiralo Ministarstvo kulture, tj. država, ne postoji obaveza predavanja kopije u Hrvatski filmski arhiv. Autori pretpostavljaju da je velik dio filmske dokumentacije stradao u pretvorbi, tako da opća slika o audio-vizualnoj dokumentaciji, koja svjedoči o gospodarskom razvitku Hrvatske od 1945. do danas, ostaje necjelovita. Potreba da se pokrene inicijativa za stvaranje jedinstvene baze podataka o ovom filmskom gradivu, te da se s vlasnicima gradiva postigne dogovor o načinu zaštite, nadzora i restauracije, sasvim je razvidna.

Na drugoj plenarnoj sjednici ponovno nam se obratio Eric Ketelaar; ovaj put s prezentacijom na temu »Analiza poslovnih procesa kao sredstvo za upravljanje arhivom«. Ketelaarova analiza u biti je funkcionalna analiza. U poslovnom procesu svaki se cilj i strategija dijeli na pojedinačne funkcije, one se dalje dijele na aktivnosti, a aktivnosti se dijele u pojedinačne operacije. Pritom je bitno identificirati sve elemente koji čine aktivnost. Autor nam daje i definicije pojmova, pa je tako funkcija grupa povezanih, srodnih i kontinuiranih aktivnosti u organizaciji. Aktivnost je osnovni zadatak koji organizacija obavlja da bi izvršila svoje funkcije. Pojedinačna operacija je najmanja jedinica poslovne aktivnosti. Da bi shvatili kakve vrste spisa producira pojedina organizacija, moramo se upoznati s njenim aktivnostima. U analizi ne smijemo zanemariti utjecaj okoline (pravne okvire, vlasnike udjela, poslovne, socijalne i etičke standarde i čimbenike koji utječu na praksu čuvanja dokumenata pojedine organizacije). Ketelaar je u svojem izlaganju kulturu izjednačio sa softverom uma.

U arhivskoj praksi, softver uma znači da ljudi stvaraju, obrađuju i koriste archive, pod svjesnim ili nesvjesnim utjecajem kulturnih i društvenih čimbenika. Arhivalizacija (archivalization), termin koji je »skovao« sam Ketelaar, jest svjestan ili nesvjestan izbor (određen društvenim i kulturnim čimbenicima) hoće li se nešto smatrati vrijednim arhiviranja ili ne.

Didier Bondue nam je predstavio francusku multinacionalnu korporaciju Saint-Gobain i njezin arhivski sustav. Korporacija, čija je primarna djelatnost proizvodnja stakla, postoji i djeluje još od 17. stoljeća. Bondue nam je prezentirao kako korporacija upravlja arhivskim i registraturnim dokumentima u decentraliziranom okružju.

Vlatka Lemić (Hrvatski državni arhiv) održala je prezentaciju arhivskog informacijsko-evidencijskog sustava ARHiNET i ukratko opisala do kojih se spoznaja i iskustava došlo tijekom 2006. i 2007., kad se intenzivno radilo na razvoju spomenutog sustava. ARHiNET je mrežno orijentiran, otvoren, modularan. Zahvaljujući tome, u samo je nekoliko mjeseci uspostavljen mrežni Registar arhivskih fondova i zbirke RH koji trenutačno sadrži podatke o 14.000 fondova i zbirki, 14.000 stvarate-

lja i 4.000 imatelja arhivskoga gradiva te više od 6.000 obavijesnih pomagala i bibliografskih izvora o arhivskom gradivu.

Nakon prezentacije ARHiNET-a uslijedila je plenarna sjednica na kojoj su iznesena izvješća i zaključci s paralelnih sjednica.

Nakon svega izrečenog i saslušanog, nameće se zaključak da je tijekom povijesti važnost arhivskog gradiva gospodarskih subjekata često bila podcijenjena. U uvjetima tranzicije, pred arhive su postavljeni novi izazovi u smislu zaštite takvoga gradiva. Tješnja suradnja sa stvarateljima i imateljima gospodarskoga gradiva, kao i poboljšanje postojeće zakonske regulative, postaju nužnost.

Renata Horvat